

Arts i Literatura Italianes

Codi: 103395
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	3	2
2501801 Estudis de Català i Espanyol	OT	4	2
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	3	2
2501902 Estudis d'Anglès i Català	OT	4	2
2501907 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	3	2
2501907 Estudis d'Anglès i de Clàssiques	OT	4	2
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	3	2
2501910 Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	4	2
2501913 Estudis d'Anglès i Francès	OT	3	2
2501913 Estudis d'Anglès i Francès	OT	4	2

Professor/a de contacte

Nom: Nicola Di Nino

Correu electrònic: nicola.dinino@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: italià (ita)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Prerequisits

No s'escau.

Objectius

L'assignatura *Art i Literatura Italians* pretén ser, d'una banda, una introducció a la metodologia de l'estudi de la interrelació entre les arts i la literatura i, de l'altra, una anàlisi d'aquesta interrelació al llarg de la història en tres àmbits diferents:

Literatura i art pictòric en la història literària italiana medieval: Dante, Petrarca i Boccaccio

Literatura i art en el Renaixement italià: el teatre i la perspectiva

Fotografia i literatura italiana: del realisme al neorrealisme

Novel·la històrica i pintura de gènere: Caravaggio, Artemisia Gentileschi i Anna Banti

Objectius

En acabar el curs l'alumne ha de demostrar

1. Haver assolit els continguts expressats en el temari i identificar qualsevol dels seus punts en el context que li correspon.
2. Ser capaç d'analitzar, processar i interpretar qualsevol mena de material addicional d'acord amb els continguts del temari i situar-lo en el marc corresponent.
3. Demostrar haver fet unes lectures mínimes exigides (llibres i/o capítols especialment indicats i/o articles recomanats).
4. Haver assolit un coneixement integral i global de la matèria mitjançant l'articulació i la relació existent entre els diferents punts en què es divideix el temari.

Competències

Estudis de Català i Espanyol

- Analitzar una àmplia varietat de textos escrits en llengua italiana a fi de reconèixer les característiques fonamentals de la cultura i la literatura italianes.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar les principals corrents literàries, culturals i històriques en llengua italiana.
Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Estudis d'Anglès i Català

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar les principals corrents literàries, culturals i històriques en llengua italiana.
Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Estudis d'Anglès i de Clàssiques

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar les principals corrents literàries, culturals i històriques en llengua italiana.
Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar les principals corrents literàries, culturals i històriques en llengua italiana.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Estudis d'Anglès i Francès

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Identificar les principals corrents literàries, culturals i històriques en llengua italiana.
Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements adquirits per a millorar el coneixement públic general de la diversitat lingüística i/o cultural.
2. Aplicar les metodologies oportunes per a la lectura i interpretació dels textos esmentats.
3. Argumentar idees i opinions amb precisió en les llengües pròpies i en les adquirides al grau.
4. Comprendre textos avançats, acadèmics o professionals en les llengües pròpies i en les adquirides al grau.
5. Descriure l'evolució històrica i temàtica de la literatura, el cinema, el teatre i l'art italians.
6. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics.
7. Generar estratègies que facilitin l'augment i la millora del respecte mutu en entorns multiculturals.
8. Identificar els principals corrents literaris i artístics, els autors i les obres de la literatura i l'art italians.
9. Identificar i entendre l'evolució de la llengua literària a Itàlia i dels llenguatges artístics.
10. Llegir i comprendre textos literaris, artístics i culturals en italià de les principals èpoques.
11. Localitzar i organitzar informació rellevant disponible a internet, bases de dades, etc.
12. Treballar de manera autònoma i responsable en un entorn professional o de recerca per aconseguir els objectius prèviament planificats.

Continguts

Aquest curs de "Art i literatura italians" vol ser una mirada diferent i conjunta dirigida a alguns moments de l'art i de la literatura italians de gran importància tant pel que fa a la cultura italiana com a la internacional. La difícil tria que hem realitzar cerca de focalitzar l'estudi en alguns dels autors i artistes més rellevants. Les lectures que plantegem són:

1. Segles XII-XIV: La poesia dels orígens i Dante, *Comèdia (Infern; cants 1, 5, 13, i 26; Purgatori: cants X-XII; Paradís: cant 1 (dossier)*
2. Segle XIV: Petrarca, *Sonets del Cançoner* (dossier); Triomfs (dossier); Boccaccio, *Decameró* (selecció) (dossier)
3. Segle XVI: Maquiavel, *La mandragola*.
4. Segle XIX: Manzoni, D'annunzio i el prerrafaelitisme (dossier)
5. Segles XIX i XX: Escriptors sicilians: Vittorini, *Conversazioni in Sicilia*;
6. Segle XX: Anna Banti, *Artemisia*.

Programa:

1. Metodologia de l'anàlisi comparada entre la literatura i les arts
 - 1.1. La literatura i els altres arts: de quina manera la literatura parla amb l'art visual. Qüestions de mètode.
 - 1.2. Temes, motius i mites
 - 1.3. Poètiques encreuades
 - 1.4. L'ècfrasi
1. Alguns exemples de la interrelació entre pintura i literatura:

2.1. Edat Mitjana i Renaixement

2.1.1. La poesia dels orígens i La *Divina Commedia* de Dante (*Infern* 1, 3, 13, 26, 34; *Purgatori* 10-12; *Paradís*) (dossier)

2.1.2 El *Canzoniere* (sonets) i els *Trionfi* (antologia) de Petrarca (dossier)

2.1.2.1 El retrat de la dama: Lorenzo dei Medici, Pietro Bembo, Giovanni della Casa, Gaspara Stampa (dossier)

2.1.3. Boccaccio i les arts (conte sobre Giotto, Decameron, jornada VI, narració V)

2.1.4. Individu i art en el Renaixement:

2.1.4.1. Leoan Battista Alberti, *De pictura* (dossier)

2.1.4.4. Leonardo, *Trattato della pittura*
(<http://www.dominiopublico.gov.br/download/texto/lb000840.pdf>)

2.1.4.4. La *Mandragola* de Maquiavel

2.2. Art i literatura italians moderns i contemporanis:

2.2.1. Introducció

2.3. Alguns exemples:

2.3.1 Il·lustracions de Manzoni i Gonin. L'*editio picta* de 1840.

2.3.2.1. El preraphaelisme a les pintures (Dante Gabriel Rossetti) i a la poesia (Gabriel Rossetti)

2.3.2.2. El leonardisme a finals del segle XIX a W. Pater i G. Séailles

2.3.2.3 *Ut pictura poesis*: Gabriele d'Annunzio, *Le vergini delle rocce*

2.3.3. Elio Vittorini, *Conversazione in Sicilia*

2.3.4. El redescobriment de Caravaggio: literatura i pintura de gènere: Anna Banti, *Artemisia*.

Pel que fa als estudiants Erasmus italians, veure les instruccions a l'apartat "Avaluació".

Metodologia

L'assignatura de *Art i Literatura italians* és de caire teòrico-pràctic.

En termes generals, es dirigirà l'aprenentatge mitjançant el següent conjunt de tècniques i accions:

- Classe magistral amb suport TIC i discussió col·lectiva
- Lectura comprensiva de textos
- Realització d'exercicis individuals i en grup, tant escrits como orals
- Realització d'activitats autònomes: preparació de les proves, lectures, redaccions, recerca d'informacions a Internet...

Intercanvis a classe (professor-estudiant, estudiant-estudiant)

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques i pràctiques	25	1	2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13
Lectura i comentari dels textos	25	1	2, 5, 6, 7, 8, 10, 11
Tipus: Autònomes			
Estudi dels textos, materials i bibliografia	30	1,2	2, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13
Lectura i comentari dels textos	15	0,6	2, 5, 6, 7, 10, 11

Avaluació continuada

L'avaluació és contínua (100 %) en base als següents apartats:

- Seguiment i participació a classe 25%
- Prova 1 15%
- Prova 2 15%
- Prova 3 15%
- Prova de síntesi 30%

Avaluació Única:

- Prova de síntesi 60%
- Prova d'anàlisi/comentari d'un text científic 40%

- Per tenir dret a l'avaluació (o en el seu cas la recuperació), l'alumnat ha d'haver estat avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total (avaluació continuada) o bé realitzat totes les proves previstes (avaluació única).

-Només tenen dret a la recuperació (total o parcial, segons calgui) l'alumnat que, havent suspès, tinguin almenys una nota mitjana final de 3,5. Serà necessari aprovar cada una de les parts recuperables per poder tenir dret a la mitjana global. La participació i les tasques relacionades amb l'activitat docent a classe queden excloses de la recuperació.

-La recuperació consistirà en una prova de síntesi de la part recuperable. Per a l'avaluació única s'aplicarà el mateix sistema de recuperació que per l'avaluació continuada.

- L'estudiant rebrà la qualificació de No avaluable en el cas que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

- Si es dona la circumstància, la participació podrà tenir en compte l'assistència a activitats culturals que puguin eventualment ser proposades pel professor.

-En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

-La responsabilitat del seguiment de les activitats formatives i d'avaluació recau exclusivament en l'estudiant.

-En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

-En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'Estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

-Els estudiants Erasmus italians realitzaran una prova oral addicional que constarà de dues parts: en la primera, hauran de demostrar d'haver llegit 5 assajos (llibres i/o articles) indicats a la bibliografia penjada al CV; en la segona part hauran de demostrar el coneixement dels principals autors i moviments de la literatura italiana dels segles XIX-XX estudiant el manual de referència indicat a la bibliografia. No superar aquesta prova comportarà suspendre l'assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova 1	15	15	0,6	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Prova 2	15	10	0,4	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13
Prova 3	15	5	0,2	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13
Prova de síntesi	30	5	0,2	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13
Seguiment i participació a classe	25	20	0,8	1, 4, 13

Bibliografia

Bibliografia teòrica i crítica

- Baldin, G., *Sintesi tra spirito e sensi Aspetti del simbolismo europeo*, Impronta, Roma, 1982
- Boulnois, O., *Au-delà de l'image. Une archéologie du visuel au Moyen Âge Ve-XVIe siècle*, París: Seuil, 2008.
- Ciccuto, M., *Figure d'artista. La nascita delle immagini alle origini della letteratura*. Fiesole: Cadmo, 2002.
- Ciccuto, M., *Icone della parola. Immagini e scrittura nella letteratura delle origini*. Mucchi, 1995.
- Ciccuto, M., *L'immagine del testo. Episodi di cultura figurativa nella letteratura italiana*. Bonacci, 1990.
- Cometa, M., *La scrittura delle immagini. Letteratura e cultura visuale*, Milà: Raffaello Cortina, 2012.
- Crivelli, R. *Gli accordi paralleli letteratura e le arti visive del Novecento*. Bari: Adriatica, 1979.
- Fagone, V. (ed.). *Arte e letteratura. Dal futurismo ad oggi*. Bergamo: Lubrina, 1998
- Franceschetti, A. (ed.). *Letteratura e arti figurative*. Atti del II Convegno dell'Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana. Firenze: Olschki, 1988.
- Pantini, E. "La literatura y las demás artes", en Gnisci, A. (ed.), *Introducción a la literatura comparada*, Barcelona: Crítica, 2002, pp. 215-240.
- Guillén, C. *Entre lo uno y lo múltiple*. Barcelona: Crítica, 1985.
- Léonard de Vinci entre France et Italie 'miroir profond et sombre'*. Actes du Colloque Internationale de l'Université de Caen (3-4 octobre 1996, a cura di Silvia Fabrizio-Costa, Jean Pierre Le Goff, Laboratoire d'études italiennes, ibériques et ibéro-américaines, Caen - 1999.
- Mengaldo, Pier Vincenzo. *Tra due linguaggi. Arti figurative e critica*. Torí: Bollati Boringhieri, 2005.
- Monegal, A (ed.). *Literatura y pintura*. Madrid: Arco, 2000.
- Panofsky, E., *Estudios sobre iconología*, Madrid, Alianza editorial, 1972 (i posteriors edicions).
- Praz, M. *Mnemosyne. Parallelo tra la letteratura e le arti visive*. Milà: Mondadori, 1971.
- Pugliatti, T., *Il simbolismo nella pittura Europa. Dai preraffaeliti all'Art Nouveau*. Ediz. illustrata, Magika, 2015.
- Welleck, R. I Warren, A., *Teoría literaria*. Madrid: Gredos, 1981, cap. XI, pp. 149-167.
- Lectures obligatòries:
- Dante, *Comedia*: selecció de cants (dossier electrònic)
 - Dante, *Divina Comedia*, edició espanyola bilingüe al cuidado de R. Pinto, R. Arqués, C. Cappuccio, C. Cattermole, Juan Varela Portas y E. Vilella, 3 vols., Madrid, Akal, 2021.
 - Dante, *Vida nova*, ed. catalana bilingüe a cura de R. Arqués, Martorell, Adesiara, 2021.
 - Guido Cavalcanti, *Poesía completa*, ed. espanyola bilingüe al cuidado de R. Arqués, Madrid, Cátedra, 2021.
 - Petrarca, *Els Triomfs* i altres textos (dossier electrònic)
 - G. Boccaccio, *Decameron*, Barcelona: Edicions 62 (Madrid: Cátedra, 2007).
 - N. Maquiavel, *La mandràgora*, dins *Teatre del Renaixement*, Barcelona: Edicions 62, 1985 (Madrid: Tècnos, 2008).
 - A. Manzoni, *I promessi sposi*, Milano, Guglielmini e Redaelli, 1840 [*Los novios*; traducció de Esther Benítez, Madrid, Alfaguara, 2004 // *Els Promesos*, traducció de Mª Antònia Salvà; revisada per Francesc Vallverdú, Barcelona, La Caixa, 1981]
 - Gabriele d'Annunzio, *Le vergini delle rocce*, Il Vittoriale degli Italiani, 2021
 - E. Vittorini, *Conversa a Sicília*, Barcelona: Edicions 62, 1966. (Madrid: Gadir, 2004; Milano, Bompiani, 1953, 2007)

- A. Banti, *Artemisia*, Barcelona: Alfabia, 2008 (1947)

Bibliografía teórica i crítica

Baldin, G., *Sintesi tra spirito e sensi Aspetti del simbolismo europeo*, Impronta, Roma, 1982

Boulnois, O., *Au-delà de l'image. Une archéologie du visuel au Moyen Âge Ve-XVIe siècle*, París: Seuil, 2008.

Ciccuto, M., *Figure d'artista. La nascita delle immagini alle origini della letteratura*. Fiesole: Cadmo, 2002.

Ciccuto, M., *Icone della parola. Immagini e scrittura nella letteratura delle origini*. Mucchi, 1995.

Ciccuto, M., *L'immagine del testo. Episodi di cultura figurativa nella letteratura italiana*. Bonacci, 1990.

Cometa, M., *La scrittura delle immagini. Letteratura e cultura visuale*, Milà: Raffaello Cortina, 2012.

Crivelli, R. *Gli accordi paralleli letteratura e le arti visive del Novecento*. Bari: Adriatica, 1979.

Fagone, V. (ed.). *Arte e letteratura. Dal futurismo ad oggi*. Bergamo: Lubrina, 1998

Franceschetti, A. (ed.). *Letteratura e arti figurative*. Atti del II Convegno dell'Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana. Firenze: Olschki, 1988.

Pantini, E. "La literatura y las demás artes", en Gnisci, A. (ed.), *Introducción a la literatura comparada*, Barcelona: Crítica, 2002, pp. 215-240.

Guillén, C. *Entre lo uno y lo múltiple*. Barcelona: Crítica, 1985.

Léonard de Vinci entre France et Italie 'miroir profond et sombre'. Actes du Colloque Internationale de l'Université de Caen (3-4 octobre 1996, a cura di Silvia Fabrizio-Costa, Jean Pierre Le Goff, Laboratoire d'études italiennes, ibériques et ibéro-américaines, Caen - 1999.

Mengaldo, Pier Vincenzo. *Tra due linguaggi. Arti figurative e critica*. Torí: Bollati Borengieri, 2005.

Monegal, A (ed.). *Literatura y pintura*. Madrid: Arco, 2000.

Panofsky, E., *Estudios sobre iconología*, Madrid, Alianza editorial, 1972 (i posteriors edicions).

Praz, M. *Mnemosyne. Parallelo tra la letteratura e le arti visive*. Milà: Mondadori, 1971.

Pugliatti, T., *Il simbolismo nella pittura Europa. Dai preraffaeliti all'Art Nouveau*. Ediz. illustrata, Magika, 2015.

Welleck, R. I Warren, A., *Teoría literaria*. Madrid: Gredos, 1981, cap. XI, pp. 149-167.

Webb Heather, *Dante, artist of gesture*, New York, NY, Oxford University Press, 2022, 200 p.

Amaro, A. (2019) *El paisaje sublime como arquetipo de la imaginación romántica: C.D. Friedrich y J. M.W. Turner*. Palma de Mallorca: Ed. José J. de Olañeta.

Bowie, A., *Estética y Subjetividad*, Traducción: Eleanor Leonetti, Editorial: Machado Libros, Año: 1999.

Károlyi, O, *Introducción a la música del siglo XX*, Traducción: Pedro Sarmiento, Editorial: Alianza, Páginas: 413, Año: 2018.

Dahlhaus, C, *La música del siglo XIX*, Editorial: Akal, Año: 2014.

De Micheli, M., *Las vanguardias artísticas del siglo XX*, Traducción: Ángel Sánchez Gijón y Pepa Linares, Editorial: Alianza, Año: 2002.

Kandisky, V., *De lo espiritual en el arte*. Barcelona: Ed. Austral, 2010

Klee, Paul, *Sobre el arte moderno*, Editorial: Elba, Año: 2021.

Novalis, F., Schiller, F., Schlegel, A. W., von Kleist, H., Hölderlin F., *Fragmentos para una teoría romántica del arte*. Madrid: Ed. Tecnos, 2014

Polo, V. *El modernismo: la pasión por vivir el arte*. Barcelona: Ed. Montesinos, 1987

Read, H. *Al infierno con la cultura. Y otros ensayos sobre arte y sociedad*, Traducción: Magalí Martínez Solimán, Editorial: Catedra, Año: 2011.

Pugliatti, T. *Il simbolismo nella pittura Europa. Dai preraffaeliti all'Art Nouveau*. Ediz. illustrata, Magika, 2015

Hartman, G.H. *The Unmediated Vision. An Interpretation of Wodsworth, Hopkins, Rilke and Valery*, Yale, 1954

Baktin, L.M. *Leonardo da Vinci*, Bari, Laterza, 1988

L'anima e il volto. Ritratto e fisiognomica da Leonardo a Freud, Catalogo mostra Milano, Electa, 1998

Della fisiognomica, a cura di Laura Novati, Milano, Tea, 1993

Getrevi, P. *Le scritture del volto. Fisiognomica e modelli culturali dal Medioevo ad oggi*, Milano, Franco Angeli, 1991

Kwakkelstein, M.W. *Leonardo da Vinci as physiognomist. Theory and drawing practise*, Leiden, Primavera Pers, 1994

Programari

No hi ha indicacions particulars al respecte, a part les habituals aplicacions d'ofimàtica, correu electrònic, navegador (actualitzat), MS Teams per a eventuais sessions online, etc.